

TÜRK DEMOKRASİ HAYATINDA 1946 SEÇİMLERİ

Neslihan BOLAT BOZASLAN

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-769-0

Kitap Adı

Türk Demokrasi Hayatında 1946 Seçimler

Yazar

Neslihan BOLAT BOZASLAN

ORCID iD: 0000-0001-7365-453X

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Bisac Code

POL008000

DOI

10.37609/akya.535

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

1945 yılı Türkiye’nin demokratikleşmesi açısından önemli gelişmelere sahne olmuştur. Diğer tüm siyasiler gibi Milli Şef İnönüde hemen her açıklamasında “Türkiye’nin çok partili düzene” geçmesine yönelik bildirilerde bulunmuştur. Her milletin demokrasiyi kendi benliğine göre yorumladığını, Türk Milleti’nin kendi anlayışını bulacağını, savaş döneminin ağır şartları geçince Türkiye’nin demokrasiye geçeceğine dair açıklamalar yapmıştır. Bu açıklamalar ilk olarak Milli Kalkınma Partisi ile meyvesini vermiş, ardından Türk siyasi tarihinin en dikkat çeken partilerinden olan Demokrat Parti’nin kuruluşuyla devam etmiştir.

Demokrat Parti’nin kurulmasıyla CHP erken seçimlere gitme kararı almıştır. 1946 seçimleri Türkiye’nin demokrasiye geçiş sürecinin ne kadar sancılı olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu metinde ayrıntılı olarak göreceğiniz gibi çok partili hayatı hazırlayan şartlar, seçim süreci ardından yapılan 1946 seçimleri anti demokratik uygulamalarla doludur.

Çalışmamızda 1946 seçimleri öncesinde yaşananlar, seçimlerin yapılması ve sonrasında yaşanan süreç işlenmiştir.

Neslihan BOLAT BOZASLAN

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
-------------------	----------

1. Bölüm

Demokrasi Sürecinin Başlaması

1.1. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri ve Seçimler.....	7
1.1.1. Seçim Sistemleri.....	7
1.1.2. Seçimler	11
1.2. Cumhuriyet Öncesi Demokrasi Hareketleri	18
1.2.1. İttihat ve Terakki Fırkası.....	18
1.2.2. Çok Partili İlk Seçim “1908”	23
1.2.3. Hürriyet ve İtilafın Doğuşu	25
1.3. Tek Parti Dönemi Türkiye’de Demokrasi	29
1.3.1 Cumhuriyet Halk Fırkası.....	29
1.3.2. Muhalefetin Ortaya Çıkışı ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası	37
1.3.3. Serbest Cumhuriyet Fırkası.....	42

2. Bölüm

Çok Partili Hayata Geçiş Hızlandıran Olaylar

2.1. Çok Partili Hayata Geçiş Nedenleri	47
2.1.1. Milli Şef Dönemi’nin Başlaması	47
2.1.2. II. Dünya Savaşı Dönemi Sosyal Ortam	49
2.1.3. Savaşta Ekonomik ve Yasal Tedbirler	53
2.1.3.1. Milli Korunma Yasası	53
2.1.3.2. Varlık Vergisi	55
2.1.3.3. Toprağa Yönelik Düzenlemeler	57
2.1.3.3.1. Toprak Mahsulleri Vergisi.....	57
2.1.3.3.2. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu.....	58
2.1.4. Çok Partili Hayata Geçişte Batının Rolü	61
2.1.5. Dörtlü Tahrir.....	64

İçindekiler

3. Bölüm

Çok Partili Hayatın Başlaması ve 1946 Seçimleri

3.1. Çok Partili Dönem	69
3.1.1. Demokrat Parti	69
3.1.2. Milli Kalkınma Partisi.....	78
3.1.3. Kısa Ömürlü Diğer Partiler	78
3.2. 1946 Seçimleri.....	80
3.2.1. 1946 Belediye Seçimleri.....	80
3.2.2. 1946 Genel Seçimleri	81
3.2.2.1. Seçim Süreci.....	81
3.2.2.2. Seçim Sonuçları	88
3.2.2.3. Seçim Yorumları.....	91
3.2.3. 12 Temmuz Beyannamesi.....	94
Sonuç.....	95
Kaynaklar.....	97
Ekler.....	101

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı

BCA, 490-01-5-27-17
BCA, 030-01-44-257-1
BCA, 490-01-18-399-1
BCA, 490-01-6-30-7
BCA, 490-01-0-0- 6-30-7.
BCA, 490-01-0-0-286-1149-2.
BCA, 490-01-0-0-28-129-3.
BCA, 490.1/2.9.15
BCA, 030.10/82,538-1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

Zabıt Cerideleri

TBMMZC 8. Dönem 6.Cilt 79. Birleşim- Sayfa 552-554.
TBMMZC 4.Dönem 15.Cilt 54. Birleşim- Sayfa 310.
TBMMZC 2.Dönem 4.Cilt 47. Birleşim- Sayfa 473

Kanunlar Dergileri

TBMM Kanunlar Dergisi, C. 28, (Kanun No: 4918, ss.726-735)
TBMM Kanunlar Dergisi, C. 28, (Karar No: 1498, s. 884)

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet (08.01.1946)
Cumhuriyet (17 Mayıs 1945).
Son Telgraf (08.01.1946)
Akşam (6.2.1946)
Ulus(28.10.1945).
Vatan(28.10.1945).
Son Posta (26 Temmuz 1946)
Resmî Gazete (17 Kasım 1942)

Telif Eserler

- AĞAOĞLU Samet, *Siyasi Günlük Demokrat Partinin Kuruluşu* (Haz: Cemil Koçak), İletişim Yayınları, İstanbul 1992.
- AHMAD Ferouz, *Modern Türkiyenin Oluşumu*, Kaynak Yayınevi, İstanbul 1999.
- AHMAD Ferouz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980*, (Çev: Ahmet Fethi) , Hil Yayınları, İstanbul 1994.
- AHMAD Ferouz ve Bedia Turgay, *Türkiye’de Çok Partili Politika-nın Açıklamalı Kronolojisi*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1976.
- AKŞİN, Sina, *Çağdaş Türkiye (1908-1980) IV*, Cem Yayınları, İstanbul 1988.
- ARMAOĞLU Fahir, *20.YY.Siyasi Tarihi (1914-1995)*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2007.
- AŞGIN Sait, *Türkiye’nin Demokrat Partili Yılları*, Atun Arı Ofset, Karaman 2001.
- BAYDAR Mustafa, *Atatürk ve Devrimlerimiz*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları İstanbul 1973.
- BİRAND M. Ali - DÜNDAR- Can ÇAPLI Bülent, *Demir Kırat Bir Demokrasinin Doğuşu*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1991.
- BURÇAK Rıfki Salim, *Türkiye’de Demokrasi ve Geçiş (1945-1950)*, Olges Matbaası, İstanbul 1979.
- BOZASLAN Mehmet, “Lozan’daki Türk Heyeti Üyelerinin Türkiye’nin Siyasi ve Sosyo-Kültürel Gelişimindeki Rollerini”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Gaziantep 2019.
- ÇAVDAR Tevfik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, İmge Kitapevi, Ankara 1995.
- DURSUN Davut, *Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi*, Şehir Yayınları, İstanbul 2001, s.21.
- EROĞLU Hamza, *Türk İnkılap Tarihi*, Savaş Yayınları, Ankara 1990, s.505.
- ERTUĞRUL Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İmge Kitapevi, Ankara 1990.
- GÜLCAN Yılmaz, *Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1946)*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
- GÜNEŞ Turan, *Türk Demokrasisinin Analizi*, Ümit Yayınları, An-

Kaynaklar

- kara 1996.
- GÖK Dursun, *İkinci TBMM Dönemi (1923-1927)*, Adım Matbaası, Konya 2002.
- KANDIR Mehmet, "Tek Parti Dönemden Çok Partili Döneme Geçiş Demokrat Partinin Kuruluşu ve Konya basınındaki Yankılar", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Konya 1996.
- KARAİBRAHİMOĞLU Sacit, *Demokrasimizin Kronolojisi*, Alkan Matbaası, Ankara 1972.
- KARPAT Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi*, Afa Yayınları, İstanbul 1996.
- MUMCU Ahmet, *Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, Sevinç Matbaası, Ankara 1974.
- ÖZ, Esat, *Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992.
- POÇAN Rıza, *Emret Oligarşi Yan gel Demokrasi*, Kariyer Matbaası, Ankara 1999.
- SEZEN Salim, *Seçim ve Demokrasi*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1994.
- TİMUR Tamer, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, İmge Yayınları, İstanbul 2003.
- TOKER Metin, *Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)*, Bilgi Yayınları, İstanbul 1990.
- TÖKİN F. Hüsrev, *Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasal Düşüncenin Gelişmesi*, Elif Yay, İstanbul 1965.
- TUNAYA Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasal Partiler (1859-1952)*, Arba Yayınları, İstanbul 1952.
- TURGUT Nühket, *Siyasal Muhalefet*, Birey Toplum Yayınevi, Ankara 1984.
- US Asım, *Asım Us'un Hatıra Notları*, Vakıf Yayınları, İstanbul 1966.
- ÜNAL Oğuz, *Türkiye'de Demokrasinin Doğuşu*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1994.
- YALÇIN Dursun - AKBIYIK Yaşar - DURSUN Ali, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I-II*, Atam Yayınları, Ankara 2011.
- YALMAN Ahmet Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerim Geçirdiklerim (1945-1971)*, C.IV, Ray Yay., İstanbul 1997.

Kaynaklar

YEŞİL Ahmet, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

YETKİN Çetin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*, Altın Kitap Yayınları, İstanbul 1983.

YETKİN Çetin, *Karşı Devrim*, Otopsi Yay., Ankara 2003.

YÜCEL Serkan, *Demokrat Parti*, Ülke Yayınları, İstanbul 2001.

İnternet Kaynakları

https://global.tbmm.gov.tr/docs/secim_sonucdari/secim3_tr.pdf (Erişim Tarihi: 24/10/2019)

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/1923-2011-MVSecimle-ri-Tuik.pdf>(ErişimTarihi27/10/2019)